

UNIwersytet Wrocławski
Wydział Nauk Społecznych

Natalia Szczepańska

POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA REPUBLIKI CZEŚKIEJ I REPUBLIKI SŁOWACKIEJ
W PERSPEKTYWIE PORÓWNAWCZEJ

STRESZCZENIE DYSERTACJI DOKTORSKIEJ

Opieka naukowa:

prof. UW r dr hab. Elżbieta Szyszlak

prof. UW r dr hab. Jarosław Jarząbek

Wrocław 2024

Punktem wyjścia dla zrozumienia prowadzonej przez Republikę Czeską i Republikę Słowacką polityki bezpieczeństwa było ustalenie zarówno sposobów jej formowania, ale także możliwości realizacji interesów oraz priorytetów dwóch państw leżących w Europie Środkowej. Poddając szczególnej eksplikacji zależności pomiędzy czynnikami wewnętrznymi (krajowymi) a zewnętrznymi (europejskimi, międzynarodowymi) oraz analizując poszczególne teorie czy podejścia badawcze; wykazano zarówno przyczyny, jak skutki włączania do sfery bezpieczeństwa pewnych zagrożeń i odrzucania innych, tworząc przy okazji teoretyczny grunt do wyjaśnienia natury omawianego zagadnienia. W celu zbadania istoty polityki bezpieczeństwa autorka wykorzystała przydatność krytycznych studiów nad bezpieczeństwem, w tym teorii sprawiedliwej sekurytyzacji R. Floyd.

Zasadniczym celem niniejszej pracy było ustalenie wartości, które zostały zidentyfikowane jako wymagające szczególnej dbałości w trosce o niezachwianą realizację celów strategicznych oraz dalszy rozwój narodu. Zastosowana w tym przypadku metoda porównawcza została w pierwszej kolejności skoncentrowana wokół czynników potraktowanych jako determinanty wpływające na odpowiednie wartościowanie zagrożeń w dyskursie publicznym państw. Tak skonstruowana analiza pozwoliła skonfrontować kierunki transformacji polityki bezpieczeństwa, zweryfikować warunki do rozwoju zdolności obiektywnej predykcji zagrożeń i sposoby eliminacji konstruowanych jako niebezpieczeństwo problemów, jak również określić poziom strategicznej pozycji Republiki Czeskiej i Republiki Słowackiej w międzynarodowym środowisku.

Zaproponowany układ dysertacji składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz zakończenia. Rozdział pierwszy został poświęcony zagadnieniom teoretycznym, a szczególnie wyjaśnieniu złożoności polityki bezpieczeństwa. W dalszej części niniejszego rozdziału przedstawiono metodologiczne podstawy badania, jak również podjęto się analizy polityki bezpieczeństwa z perspektywy teorii i podejść badawczych, koncentrując szczególną uwagę na założeniach krytycznej teorii stosunków międzynarodowych.

W rozdziale drugim oraz trzecim przybliżony został wpływ wewnętrznych i międzynarodowych uwarunkowań na formowanie polityki bezpieczeństwa w Republice Czeskiej i Republice Słowackiej. W obrębie czynników wewnętrznych wyróżniono determinanty kulturowo - historyczne, sytuację polityczną państw, uwarunkowania ekonomiczno - społeczne oraz kluczowe problemy demograficzno-

etniczne. Zrozumienie powyższych zapewnia cenny wgląd w strategiczne priorytety i procesy decyzyjne obu państw. W niniejszym rozdziale nie pominięto jednak znaczenia aspektów zewnętrznych. Dotyczą one zarówno poziomu regionalnego, jak i globalnego, gdzie dynamiczność czy brak stabilności ogranicza możliwość przewidywania niebezpieczeństw, jednocześnie wymuszając na państwach poszukiwanie sposobów na umniejszanie złożoności i niepewności stosunków międzynarodowych.

W rozdziale czwartym oceniono priorytety polityki bezpieczeństwa Republiki Czeskiej i Republiki Słowackiej w kontekście legislacyjno - instytucjonalnym, koncentrując szczególną uwagę na charakterystyce aktów prawnych oraz przyjętych regulacjach w zakresie struktury i kompetencji organów oraz instytucji odpowiedzialnych za formowanie polityki bezpieczeństwa. Biorąc pod uwagę znaczenie sił zbrojnych dla zapewnienia bezpieczeństwa narodowego, osobnej analizy wymagał zarówno kierunek reform, jak również kwestia społecznego zaufania opinii publicznej do armii. Przyjęto zatem, iż stopień poparcia obywateli dla wydatków wojskowych oraz zasadniczej służby może pozytywnie korelować ze wzmacnianiem tego elementu systemu obronnego. Wartość dodaną niniejszego podrozdziału stanowiła weryfikacja gotowości bojowej czeskich i słowackich sił zbrojnych.

W rozdziale piątym dokonano analizy międzynarodowych i ponadnarodowych instrumentów prawnych w zakresie bezpieczeństwa i współpracy międzynarodowej. Punktem wyjścia do rozważań podjętych w niniejszym rozdziale była ocena aktywności Republiki Czeskiej i Słowackiej w ramach systemu organizacji bezpieczeństwa zbiorowego ONZ oraz struktur bezpieczeństwa NATO, współpracy z UE czy Radą Europy, a także integracji operacyjnej OBWE. Ponadto scharakteryzowana została współpraca państw Grupy Wyszehradzkiej, Inicjatywy Trójmorza, Inicjatywy Środkowoeuropejskiej oraz Trójkąta Sławkowskiego.

Zwieńczenie niniejszej pracy stanowiło uzupełnienie analizy o zagadnienia dotyczące polityki bezpieczeństwa w wymiarze wewnętrznym. Koncentrując się na głównych wyzwaniach stojących obecnie przed Republiką Czeską oraz Republiką Słowacką, zgłębiono przyczynowe czynniki działalności ekstremistycznej i terrorystycznej. Jednocześnie zbadano problem obcej ingerencji w wewnętrzne sprawy państw, zgłębiając czeski i słowacki stosunek do różnych jej form. Rozważania te zostały skoncentrowane na próbach oddziaływania Rosji, Chin, USA oraz Brukseli (francusko-niemiecki tandem). W rozdziale szóstym rzucono także światło na zjawisko korupcji oraz aktywność zorganizowanych grup przestępczych, jak również złożoną dynamikę napięć i konfliktów

społecznych. Problem czeskiego i słowackiego uzależnienia od rosyjskich dostaw surowców energetycznych w momencie rozpoczęcia pełnoskalowej inwazji na Ukrainę, wymagał wdrożenia stanowczych rozwiązań. Stąd też ostatni podrozdział dysertacji uwzględnia implikacje związane z rolą i znaczeniem architektury energetycznej dla polityki bezpieczeństwa obu państw.

Całość pracy zwieńczyły zawarte w zakończeniu wnioski końcowe, które uwzględniają przyjęte hipotezy i pytania badawcze.